

FOCUS :

Een vrouwelijke advocaat? Liever niet!

Portretfoto Marie Popelin, AVG-Carhif.

De beginjaren

Marie Popelin (1846-1913) werd geboren in een gezin uit de burgerij. Ze haalde het diploma van leerkracht - het enige officiële diploma voor meisjes in haar tijd - en begon aan een carrière in het onderwijs. In 1882, ze was toen 37, schreef ze zich in voor de opleiding rechten aan de Brusselse universiteit. Die had net de deuren geopend voor vrouwen. In 1888 studeerde ze af als de eerste vrouwelijke jurist in België.

De 'zaak Popelin'

Om als advocate te kunnen werken, moest Marie Popelin zich inschrijven aan de balie. De beroepsvereniging van advocaten wilde evenwel geen vrouwen toelaten, en weigerde haar aanvraag.

Het vonnis van het Hof van Beroep bevat verschillende argumenten voor die weigering, o.a.

- de eeuwenlange traditie van mannelijke advocaten,
- dat gehuwde vrouwen volgens het burgerlijk recht rechtsonbekwaam waren en dus moeilijk als advocaat konden optreden (Popelin was zelf niet getrouwd),
- dat vrouwen van nature niet geschikt waren voor het beroep en dat het huishouden en moederschap al hun aandacht opeiste (Popelin had geen kinderen).

Marie Popelin werd medewerkster in een advocatenkantoor, waar ze dossiers voorbereidde voor haar mannelijke collega's.

De zaak Popelin kreeg nogal wat persbelangstelling:

Marie Popelin met kurkentrekker om zich toegang te verschaffen tot de advocatuur. Overgenomen uit Isabelle Gérard, *Les insoumises*, 1986. AVG-Carhif.

In toga en met breiwerk. Amedée Lynen in *Le Bâton d'Chaise*, 21/11/1888. Stadsarchief Brussel

Ongewenst in het Justitiepaleis. *Le rasoir*, 15/12/1888. Koninklijke Bibliotheek van België.

Louis Frank (1864-1917), de advocaat die in 1888 Marie Popelin had verdedigd, was een overtuigd feminist. De karikaturist spot daarmee door hem in vrouwenkleden af te beelden. *Le petit bleu du matin*, 2/4/1894, Koninklijke Bibliotheek van België

Feminisme

De episode zette Marie Popelin aan het denken over vrouwenemancipatie. In 1892 richtte ze met enkele gelijkgestemde vrouwen en mannen de Belgische Bond voor de Rechten van de Vrouw op (Ligue Belge du Droit des Femmes). Deze organisatie had een leidende rol in het Belgische feminisme van de zogenaamde 'eerste golf', eind 19de - begin 20ste eeuw.

Met de hulp van bevriende politici slaagde de Ligue erin om het Burgerlijk Wetboek op enkele punten aan te passen. Gehuwde vrouwen kregen bijvoorbeeld het recht om te sparen (1900), en om voogd te zijn van kinderen en in een familiaaraad te zetelen (1909).

Epiloog

Mede dankzij de socialistische politicus Emile Vanderdervelde (1866-1938), ook lid van de Ligue Belge du Droit des Femmes, konden vrouwen vanaf 1922 advocaat worden.

De eerste vrouwelijke advocates vieren 10 jaar toegang tot het beroep, 1932. AVG-Carhif.

Knooppunten

Isabelle Gatti de Gamond (1839-1905)

Marie Popelin gaf aan het begin van haar carrière les. De school waar ze werkte, opgericht door Isabelle Gatti de Gamond, bleek een stimulerende omgeving voor meisjes en vrouwen. Onder de vrouwen die zich eind 19de - begin 20ste eeuw lanceerden in nieuwe carrières, zijn er heel wat oud-leerlingen en -leerkrachten van Gatti.

Je vindt er meer over bij '[In de klas](#)'.

Isala Van Diest (1842-1916)

Ook de eerste vrouwelijke arts in België, Isala Van Diest, was actief in de Bond voor de Rechten van de Vrouw. Zij had niet gewacht tot vrouwen in België naar de universiteit konden, maar studeerde geneeskunde in Zwitserland. In 1884 kreeg ze de toestemming om zich als arts te vestigen.

Virginia Woolf (1882-1941)

Marie Popelin had twee zussen en twee broers. De drie meisjes werden leerkracht (hun enige optie), de jongens legerofficier en arts. Marie en haar zus Louise waren de 30 voorbij toen ze naar de universiteit konden.

De Engelse schrijfster Virginia Woolf beschreef in *Three Guineas* (1938) hoe frustrerend het voor 'dochters van opgeleide mannen' was om niet te mogen studeren. Je vindt hier een kort fragment.

Virginia Woolf over de 'daughters of educated men'

Three guineas is opgevat als een brief, waarin Woolf antwoordt op een vraag die een man haar drie jaar eerder stelde: 'Hoe een nieuwe oorlog vermijden?'

"We komen allebei uit wat we gemakshalve [...] de opgeleide klasse noemen. Wanneer we elkaar ontmoeten, spreken we met hetzelfde accent, gebruiken we vorken en messen op dezelfde manier, verwachten we dat dienstmeisjes het diner bereiden en daarna de afwas doen. We praten tijdens het diner met een zeker gemak over politiek en mensen; oorlog en vrede; barbarij en beschaving - alle kwesties inderdaad die je brief opwerpt. Bovendien staan we beiden in voor ons eigen levensonderhoud. Maar... deze drie puntjes markeren een afgrond, een kloof tussen ons die zo diep is dat ik drie jaar lang aan mijn kant ervan heb zitten dubben of het zin heeft te proberen om eroverheen te spreken. Laat me dus iemand anders vragen - het is Mary Kingsley - om in m'n naam te spreken: 'Ik weet niet of ik je ooit heb bekend dat Duits mogen leren de enige betaalde opleiding is die ik ooit kreeg. Aan m'n broers opleiding werd tweeduizend pond besteed - ik hoop nog steeds dat dat niet tevergeefs was.'"

[Het hele essay is - in het Engels - online te vinden.](#)